

OBSAH

ÚVOD	5
KAPITOLA I.	
JAK VZNIKÁ KONFORMISMUS	7
Být jako druzí	
Instinkt nebo nápodoba?	
Únik z osamocení	
MECHANISMUS SPOLEČENSKÉHO USNADNĚNÍ	9
Zisk pro slabší	
Soutěž bez fráze	
V životě jako v cyklistickém závodě?	
Zvláštní životní energie	
Co je eticky neutrální	
UNIFIKACE ČLENŮ SKUPINY	12
Rovnost podmínkou odlišení	
Hranice a normy	
Nepřijatelná popularita	
Míra svobody a poslušnosti	
Odkud hrozí sankce	
KŘIŽUJÍCÍ SE NÁTŁAK	16
Komu vyhovět	
Role státu	
Mnohapatrová psychika člověka	
Soupeřící vzory	
MARGINÁLNÍ LIDÉ	19
Vzestup a sestup	
Bez místa ve společnosti	

Tam, kde je menší odpor
Rebelantství jako projev konformismu?
Deviantní chování
Proti jakékoli autoritě

KAPITOLA II.

VÝZNAM PRIMÁRNÍCH SKUPIN	24
Zrod psychických konstant	
Z biologické bytosti společenská	
Zespolečenštění primitivních instinktů	
První hierarchie hodnot	
ROLE RODINY V SOCIALIZACI	27
Jádro osobnosti	
Předurčující stigmata	
Představa o sobě	
Klasifikace a samoklasifikace	
SOCIÁLNÍ ROLE V RANÉM ÚDOBÍ ŽIVOTA	30
První společenská orientace	
Dělbá rolí podle pohlaví	
Mizí rodová paměť	
Zánik jistot	
Druhy očekávaného jednání	
DŮSLEDKY AUTORITATIVNÍ A DEMOKRATICKÉ VÝCHOVY	34
Získaný a připsaný status	
Výchova autoritativní a demokratická	
Vliv prostředí a věku	
Důsledky výchovy autoritativní	
Důsledky výchovy demokratické	
Prvotní model chování	
HYPOTÉZA O MÁLOČLENNÉ A MNOHOČLENNÉ RODINĚ	39
Protichůdné názory	
Přednosti velké rodiny	
Přednosti malé rodiny	
Rozhoduje atmosféra	

HETEROSEXUÁLNÍ PŘIZPŮSOBENOST	43
Vliv na manželství	
Vliv pořadí narození	
Vztah sestry a bratra	
Postavení po celý život	
Bez fatality	
KAPITOLA III.	
KONFORMISMUS JAKO ADAPTACE OSOBNOSTI	49
Nové podmínky — nové nároky	
Přizpůsobený, přizpůsobivý, přizpůsobitelný	
Z rivalizace kooperace	
TŘI MOŽNOSTI ADAPTACE	51
Tlak nových podmínek	
„Nostalgie“ po domově	
Individualizace vědomí	
Změny ve struktuře osobnosti	
Mobilita a dezintegrace skupin	
Problémy s novou sociální pozicí	
Jak adaptace mění člověka	
Postoje nelze měnit libovolnými prostředky	
ADAPTABILNÍ A VĚDOMÁ VRSTVA OSOBNOSTI	56
Dvě sféry vlastností	
Skupinový nátlak	
Oportunní a pravá konformita	
Když nátlak „povolí“	
Adaptabilní nadání?	
LOGIKA A CITY V PŘIZPŮSOBENÍ	59
Role logické argumentace	
Úloha životního zážitku	
Zdroj konzervativních postojů	
Když lidé cítí útok	
PODÍL INSTITUCÍ NA KONFORMISMU	62
Člověk jako „činitel“ i „produkt“	
Osobnost a struktura společnosti	
Přeceňující a nedoceňující teorie	
Tři funkce institucí	
Iniciativa institucí	

Homo politicus
Instituce pro sebe
Úloha „laické masy“
Automatické signalizace nedostatků
Nebezpečí „člověka u moci“
„Dělnická“ filosofie byrokrata
Byrokracie jako organizace a jako „šiml“
Odosobněné vztahy
Kde kádrová výměna nepomůže

POSLUŠNOST A KONFORMITA

74

Vztah nikoli k osobě, nýbrž k funkci
Oddanost úřadu
Touha byrokrata — stabilizovat pozici
Kdy disciplína škodí
Nezodpovězené otázky

KAPITOLA IV.

VLIV MASMEDIÍ NA KONFORMIZACI OSOBNOSTI

78

Mýtus všemocnosti masových sdělovacích prostředků
Znovuobjevení malých skupin
Model „plavání na dvě doby“
Jak se příjemce rozhoduje
Lokální „tvůrci veřejného mínění“
Čím je určena reakce na sdělení
Podmínky transformace osobnosti
Propaganda audio-vizuální

TELEVIZE — PLACENÝ NEPŘÍTEL RODINY?

83

Svazky pouze vnější
Infantilizace a gerontilizace
Standardizace kultury
Úloha morální identifikace
Předpoklady úspěšného přesvědčování

GENEZE PROPAGANDY

88

Pravěké kořeny
Propaganda starověku
Křesťanská propaganda
Propaganda v období fašismu
Zásady nacistické propagandy

KAPITOLA V.

DAV — NEJSNADNĚJŠÍ FORMA KONFORMITY 95

Od prosté zkušenosti k teoretickým závěrům

Množství není dav

Psychologické znaky davu

Jak působí vůdcové na masy

Klasifikace davů

FUNKCE STEREOTYPŮ V MEZILIDSKÉ KOMUNIKACI 99

Složitost světa a poznávací možnosti

Fikce a pseudoprostředí

Jednostranný obraz

Ekonomizující funkce

Stabilizující funkce

Slepá místa

Co ztěžuje mezilidskou komunikaci

Experimentální výzkumy

KAPITOLA VI.

KONFORMISMUS JAKO SOCIOPSYCHICKÝ NÁTDLAK 108

Rozdílné prostředky a formy

Jak člověk vnější nátlak formuje

Činnost symbolická a předmětná

Psychické důsledky nátlaku

KONFORMISMUS VŮČI MOCI 113

Tajené sympatie

Dvojakost obecného způsobu myšlení

KAPITOLA VII.

SOCIÁLNÍ TYPOLOGIE VE VZTAHU KE KONFORMISMU 116

„Sociální“ a „psychologická“ osobnost?

Jak získáváme mínění o sobě

Klasifikace typů

Člověk zábavy

Člověk dobře vychovaný

Člověk práce

Člověk socialismu

KAPITOLA VIII.

TYPOLOGIE KONFORMISMŮ

127

Konformismus kariéristy

Konformismus „kůlu v plotě“

Nonkonformismus typu Antigony

Nonkonformismus Dona Quijota

Nonkonformita „třtiny ve větru“

Nonkonformismus švejkovský aneb superidentifikace